НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра прикладної біології, розведення та генетики тварин

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет тваринництва та водних біоресурсів

“_14_ ”_травня_2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Службове та мисливське собаківництво

Галузь знань	Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»
Спеціальність	Н2 «Тваринництво»
Освітня програма	«Кінологія»
Факультет	Тваринництва та водних біоресурсів
Розробники	Себа Микола Васильович доцент кафедри прикладної біології, розведення та генетики тварин кандидат с.-г. наук, доцент; Хоменко Марина Олександрівна старший викладач кафедри прикладної біології, розведення та генетики тварин кандидат с.-г. наук, доцент.

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни Дисципліна охоплює теоретичні та прикладні аспекти підготовки робочих собак. Програма фокусується на нейрофізіології навчання, генетиці поведінки та сучасних технологіях ольфакторної детекції. Студенти вивчають методику підготовки собак-детекторів, розшукових та пошуково-рятувальних тварин, а також специфіку каністерапії. Лабораторний практикум включає тестування типів ВНД (Кемпбелл, Вольхард), біометричний аналіз, проектування кінологічних об'єктів та розрахунок раціонів за стандартами NRC. Окремий блок присвячено мисливському собаківництву: бонітуванню, натасці та правилам випробувань ФОСУ. Самостійна робота спрямована на аналіз систем підготовки в країнах НАТО, вивчення ПТСР у тварин та використання GPS-моніторингу й БПЛА в кінології

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	*магістр*	
Спеціальність	*Н2 «Тваринництво»*	
Освітня програма	*Кінологія*	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	*екзамен*	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	2	
Семестр	3	
Лекційні заняття	*20 год.*	
Практичні, семінарські заняття	-	
Лабораторні заняття	*20год.*	
Самостійна робота	*110 год.*	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	*4 год*	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – дати студентам теоретичні знання та практичні навички з генетичного відбору, технологій підготовки собак-детекторів, ольфакторної детекції та методик польового тренінгу мисливських собак. Мета досягається через вирішення спеціальних освітніх, загальноосвітніх і виховних завдань. Спеціальні освітні завдання вирішуються в процесі засвоєння нейрофізіології навчання, тактики використання собак у зонах техногенних катастроф та охорони кордону, методик бонітування та експертизи за регламентами ФОСУ. Окрім того, під час вивчення предмета вирішуються загальноосвітні завдання: аналіз систем підготовки країн НАТО, використання БПЛА та GPS-моніторингу в кінології. У студентів розширюється світогляд щодо етичних аспектів каністерапії, адаптації собак із ПТСР та впливу мікробіому на когнітивні здібності тварин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати нормативно-правову базу України та стандарти ЄС; етологічні основи формування навичок у собак-детекторів; технології підготовки пошуково-рятувальних та захисних собак; класифікацію мисливських порід і методологію їх випробувань; вимоги до проектування кінологічних об’єктів за нормами ДБН та принципи менеджменту центрів; методики реабілітації собак після бойових дій та сучасні стандарти цифрової ідентифікації. Крім того повинен вміти проводити тестування ВНД за методиками Кемпбелла та Вольхарда; здійснювати біометричний аналіз та бонітування; розробляти раціони в системі NRC; відпрацьовувати початкові етапи слідової роботи; застосовувати цифрові бази даних чіпованих тварин та надавати екстрену допомогу в польових умовах.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню (за їх наявності). Вивченню дисципліни передує засвоєння компетентностей, набутих під час опанування обов’язкових освітніх компонентів ОПП першого року навчання, зокрема ОК: 5, 6, 8, 9.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв’язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері технології виробництва і переробки продукції тваринництва та кінології.

загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; ЗК4. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел; ЗК5. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

спеціальна (фахова) компетентність(СК): СК 10. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; СК 11. Здатність розробляти та впроваджувати заходи селекційно-племінної роботи у кінологічних організаціях, проводити експертизу собак за екстер‘єром та робочими якостями; розробляти моделі відтворення нових генерацій собак, використовуючи їх генетичні параметри.

***Програмні результати навчання (ПРН)*:** ПРН 3. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій та продуктів в сфері тваринництва та в ширших мультидисциплінарних контекстах; ПРН 5. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані; ПРН 10. Нести відповідальність за розвиток професійних знань і практик, оцінювання стратегічного розвитку команди, формування ефективної кадрової політики; ПРН 11. Розробляти та реалізовувати заходи селекційно-племінної роботи у кінологічних організаціях, проводити експертизу собак за екстер‘єром та робочими якостями; використовувати генетичні параметри собак для розробки моделей відтворення нових генерацій; ПРН 12. Проектувати та організовувати технологічні процеси вирощування, утримання та відтворення собак у державних та приватних організаціях та контролювати їх безпечність та якість.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**												
	денна форма							**заочна форма**					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Модуль 1. ***Службове собаківництво та спеціальне використання***													
Тема 1. Методологічні основи кінології в структурі сучасного тваринництва.	1	15	2		2		11						
Тема 2. Генетичний моніторинг, селекція та конституційні особливості службових собак.	2	15	2		2		11						
Тема 3. Етологічні аспекти та нейрофізіологічні механізми поведінки й навчання собак.	3	15	2		2		11						

Продовження таблиці 2

Тема 4. Інноваційні технології вирощування, підготовки та експлуатації собак спеціального призначення.	4	15	2		2		11						
Тема 5. Зоогігієнічний менеджмент, біобезпека та управління кінологічними центрами.	5	15	2		2		11						
Разом за модулем 1		75	10		10		55						
Модуль 2. ***Мисливське собаківництво та племінна справа***													
Тема 6. Еволюція, біологічна класифікація та генетичний потенціал мисливських порід собак.	6	15	2		2		11						
Тема 7. Науково-обґрунтовані технології вирощування, направленого розвитку та тренінгу мисливського молодняка.	7	15	2		2		11						
Тема 8. Сучасні концепції та нормування годівлі робочих собак у різні періоди експлуатації.	8	15	2		2		11						
Тема 9. Племінна справа в мисливському собаківництві та зоотехнічна оцінка їх робочих якостей.	9	15	2		2		11						
Тема 10. Екологічний менеджмент, біоетика та біобезпека в мисливському собаківництві.	10	15	2		2		11						
Разом за модулем 2		75	10		10		55						
Разом годин		150	20		20		110						

3.Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Методологічні основи кінології в структурі сучасного тваринництва.	2
2.	Генетичний моніторинг, селекція та конституційні особливості службових собак.	2
3.	Етологічні аспекти та нейрофізіологічні механізми поведінки й навчання собак.	2
4.	Інноваційні технології вирощування, підготовки та експлуатації собак спеціального призначення.	2

Продовження таблиці 3

5.	Зоогігієнічний менеджмент, біобезпека та управління кінологічними центрами.	2
6.	Еволюція, біологічна класифікація та генетичний потенціал мисливських порід собак.	2
7.	Науково-обґрунтовані технології вирощування, направленого розвитку та тренінгу мисливського молодняка.	2
8.	Сучасні концепції та нормування годівлі робочих собак у різні періоди експлуатації.	2
9.	Племінна справа в мисливському собаківництві та зоотехнічна оцінка їх робочих якостей.	2
10.	Екологічний менеджмент, біоетика та біобезпека в мисливському собаківництві.	2

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Біометричний аналіз, оцінка екстер’єру та конституційних типів службових собак.	2
2.	Оцінка типів вищої нервової діяльності (ВНД) та етологічний добір тварин.	
3.	Розрахунок та оптимізація раціонів для робочих собак за стандартами NRC/FEDIAF.	2
4.	Технологічне проектування та експертиза кінологічних об'єктів.	2
5.	Цифрова ідентифікація, реєстрація та сучасні системи обліку в собаківництві.	2
6.	Комплексна зоотехнічна оцінка (бонітування) мисливських собак.	2
7.	Генеалогічний аналіз родоводу та моделювання лінійного розведення в кінології.	2
8.	Методологія експертизи та стандартизації екстер'єру мисливських собак.	2
9.	Зоотехнічний аналіз та експертиза робочих якостей мисливських собак різних груп порід.	2
10.	Ветеринарно-зоотехнічний контроль та екстрена допомога робочим собакам у польових умовах.	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Міжнародні стандарти кінології: порівняльний аналіз систем підготовки собак у структурах НАТО та України.	2
2.	Геноміка та генетика поведінки: сучасні дослідження генетичного базису агресії, стресостійкості та керованості порід.	2
3.	Ольфакторний моніторинг: тривалість нюхової пам'яті та перспективи використання собак-детекторів у медицині й безпеці.	2
4.	Психофізіологія та реабілітація: методики купування посттравматичного стресового розладу (ПТСР) у робочих собак.	2
5.	Зоогігієнічний та нутриціологічний менеджмент: проектування мобільних комплексів утримання та вплив мікробіому на когнітивні здібності тварин.	2
6.	Збереження та моніторинг генофонду: селекційні плани мінімізації спадкових хвороб та захист аборигенних порід (на прикладі карпатського гончака).	2

Продовження таблиці 5

7.	Дивергенція робочих та шоу-ліній: вплив екстер'єрного відбору на деградацію мисливських інстинктів і робочих якостей.	2
8.	Компаративний аналіз систем сертифікації: порівняння правил племінного допуску та випробувань у системах FCI та ФОСУ.	2
9.	Фізіологія та нутриція робочих собак: біохімічні основи витривалості та обґрунтування застосування хондропротекторів і добавок.	2
10.	Еколого-економічний аналіз галузі: роль собак у регулюванні чисельності хижаків та розрахунок витрат на вирощування елітного поголів'я.	2

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

– усне або письмове опитування;
– захист лабораторних;
– модульні тести;
– пірінгове оцінювання;
– екзамен;

7. Методи навчання:

– практико-орієнтоване навчання;
– навчання через дослідження;
– навчальні дискусії та дебати;
– командна робота;

8. Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. ***Службове собаківництво та спеціальне використання***		
Лабораторна робота 1. Біометричний аналіз, оцінка екстер'єру та конституційних типів службових собак.	ПРН 3, 5, 10, 11, 12; повинен знати: методику проведення зоотехнічних промірів службових собак, розрахунку індексів будови тіла та визначення конституційних типів; правила тестування поведінкових реакцій тварин, оцінки сили, рухливості й урівноваженості нервових процесів для етологічного добору; норми та	**6**
Самостійна робота 1. Міжнародні стандарти кінології: порівняльний аналіз систем підготовки собак у структурах НАТО та України.		**2**
Лабораторна робота 5. Оцінка типів вищої нервової діяльності (ВНД) та етологічний добір тварин.		**6**

Продовження таблиці 8.1

Самостійна робота 2. Геноміка та генетика поведінки: сучасні дослідження генетичного базису агресії, стресостійкості та керованості порід.	стандарти розрахунку потреби в обмінній енергії й поживних речовинах за системами NRC і FEDIAF залежно від робочих навантажень вимоги Державних будівельних норм до проектування кінологічних центрів, розрахунку площ вольєрів, вигульних майданчиків та ветеринарних пунктів; технологію підшкірного мікрочипування, правила реєстрації у міжнародних базах даних та ведення цифрового обліку у племінному собаківництві.	**2**
Лабораторна робота 3. Розрахунок та оптимізація раціонів для робочих собак за стандартами NRC/FEDIAF.		**6**
Самостійна робота 3. Ольфакторний моніторинг: тривалість нюхової пам'яті та перспективи використання собак-детекторів у медицині й безпеці.		**2**
Лабораторна робота 4. Технологічне проектування та експертиза кінологічних об'єктів.		**6**
Самостійна робота 4. Психофізіологія та реабілітація: методики купування посттравматичного стресового розладу (ПТСР) у робочих собак.		**2**
Лабораторна робота 5. Цифрова ідентифікація, реєстрація та сучасні системи обліку в собаківництві.		**6**
Самостійна робота 5. Зоогігієнічний та нутриціологічний менеджмент: проектування мобільних комплексів утримання та вплив мікробіому на когнітивні здібності тварин.		**2**
Модульна контрольна робота 1.		**30**
Разом за модулем 1		**100**
Модуль 2. ***Мисливське собаківництво та племінна справа***		
Лабораторна робота 6. Комплексна зоотехнічна оцінка (бонітування) мисливських собак.	ПРН 3, 5, 10, 11, 12; повинен знати: методику комплексної оцінки племінних собак за походженням, екстер’єром, мисливськими якостями та якістю нащадків для визначення племінного класу; правила побудови генеалогічних схем, аналізу ліній і розрахунку коефіцієнта інбридингу за Райтом; стандарти та методику експертизи екстер’єру на виставках, виявлення недоліків і заповнення оціночних листів; критерії бальної оцінки робочих якостей різних груп мисливських собак під час польових	**6**
Самостійна робота 6. Збереження та моніторинг генофонду: селекційні плани мінімізації спадкових хвороб та захист аборигенних порід (на прикладі карпатського гончака).		**2**
Лабораторна робота 7. Генеалогічний аналіз родоводу та моделювання лінійного розведення в кінології.		**6**
Самостійна робота 7. Дивергенція робочих та шоу-ліній: вплив екстер'єрного відбору на деградацію мисливських інстинктів і робочих якостей.		**2**

Продовження таблиці 8.1

Лабораторна робота 8. Методологія експертизи та стандартизації екстер'єру мисливських собак.	випробувань і змагань; алгоритми клінічного огляду, мінімізації ризиків травматизму та надання долікарської допомоги тваринам у польових умовах	**6**
Самостійна робота 8. Компаративний аналіз систем сертифікації: порівняння правил племінного допуску та випробувань у системах FCI та ФОСУ.		**2**
Лабораторна робота 9. Зоотехнічний аналіз та експертиза робочих якостей мисливських собак різних груп порід.		**6**
Самостійна робота 9. Еколого-економічний аналіз галузі: роль собак у регулюванні чисельності хижаків та розрахунок витрат на вирощування елітного поголів'я.		**2**
Лабораторна робота 10. Ветеринарно-зоотехнічний контроль та екстрена допомога робочим собакам у польових умовах.		**6**
Самостійна робота 10. Еколого-економічний аналіз галузі: роль собак у регулюванні чисельності хижаків та розрахунок витрат на вирощування елітного поголів'я.		**2**
Модульна контрольна робота 2.		**30**
Разом за модулем 2		**100**
Навчальна робота		**(М1 + М2+М3)/3*0,7 ≤ 70**
Екзамен/залік		**30**
Разом за курс		**(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100**

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов’язковим. За об’єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn (*на стадії розробки*);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- програма навчальної (виробничої) практики навчальної дисципліни (якщо вона передбачена навчальним планом).

10.Рекомендовані джерела інформації

1. Бондаренко В. Д., Мазепа В. Г., Хоєцький П. Б. Мисливська кінологія : підручник. Львів : Афіша, 2002. 160 с.
2. Бурлака В. А., Павлюк Н. В., Степаненко В. М. та ін. Кінологія: утримання та годівля собак : навч. посіб. ; за заг. ред. В. А. Бурлаки. Житомир : Волинь, 2004. 412 с.
3. Чмелюк В. В., Грищук В. Л., Антоненко С. А. та ін. Основи кінології : навч. посіб. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2019. 126 с.
4. Яблонський В. А. Практичне акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. Київ : Урожай, 1995. 288 с.
5. Brophey K. Meet Your Dog: The Game-Changing Guide to Understanding Your Dog's Behavior. San Francisco : Chronicle Books, 2018. 264 p.
6. Case L. P. The Dog: Its Behavior, Nutrition, and Health. 3rd ed. Hoboken : Wiley-Blackwell, 2023. 416 p.
7. Chin L. Doggie Language: A Dog Lover's Guide to Understanding Your Best Friend. Berkeley : Ten Speed Press, 2020. 176 p.
8. Donaldson J. The Culture Clash. Rev. ed. Wenatchee : Dogwise Publishing, 2013. 240 p.
9. Grigg E. K., Donaldson T. M. The Science Behind a Happy Dog: Canine Training, Thinking and Behaviour. Sheffield : 5M Publishing, 2017. 224 p.
10. Horowitz A. Inside of a Dog: What Dogs See, Smell, and Know. Updated and expanded ed. New York : Scribner, 2016. 368 p.
11. Horowitz A. Our Dogs, Ourselves: The Story of a Singular Bond. New York : Scribner, 2019. 336 p.
12. McConnell P. B. The Education of Will: A Mutual Memoir of a Woman and Her Dog. New York : Atria Books, 2017. 272 p.

13. Miklósi Á. Dog Behaviour, Evolution, and Cognition. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2014. 445 p. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199646661.001.0001.

14. Overall K. L. Manual of Clinical Behavioral Medicine for Dogs and Cats. St. Louis : Elsevier, 2013. 768 p.

15. Serpell J., ed. The Domestic Dog: Its Evolution, Behavior and Interactions with People. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. 360 p.

Допоміжна

1. Lindsay S. R. Handbook of Applied Dog Behavior and Training. Vol. 1: Adaptation and Learning. Ames : Iowa State Press, 2000. 432 p. DOI: 10.1002/9780470376874.

2. Lindsay S. R. Handbook of Applied Dog Behavior and Training. Vol. 3: Procedures and Protocols. Ames : Blackwell Publishing, 2005. 832 p. DOI: 10.1002/9780470344514.

3. Regulation (EU) 2016/1012 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on zootechnical and genealogical conditions for the breeding, trade in and entry into the Union of purebred breeding animals, hybrid breeding pigs and the germinal products thereof. Official Journal of the European Union. 2016. L 171. P. 66–143.

4. World Organisation for Animal Health (WOAH). Terrestrial Animal Health Code. Paris : WOAH, 2024.

Інтернет джерела

1. Червона книга України. Тваринний світ [Електронний ресурс]. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. Режим доступу: https://redbook-ua.org (дата звернення: 10.06.2026).

2. Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001 № 2894-III [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14 (дата звернення: 10.06.2026).

3. Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000 № 1478-III [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14 (дата звернення: 10.06.2026).

4. Теріологічна школа: теріологічні видання [Електронний ресурс] // Українське теріологічне товариство НАН України. Режим доступу: http://www.terioshkola.org.ua/ua/library.htm (дата звернення: 10.06.2026).

5. Українське товариство охорони птахів [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://birdlife.org.ua (дата звернення: 10.06.2026).

6. Українське товариство мисливців і рибалок (УТМР) [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uoor.com.ua (дата звернення: 10.06.2026).

7. Боротьба з браконьєрством [Електронний ресурс] // Ловецтво України. Режим доступу: https://www.huntingukraine.com (дата звернення: 10.06.2026).

8. Полювання та риболовля : всеукраїнська газета [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://hunt-fish.com.ua (дата звернення: 10.06.2026).

9. Полювання, риболовля, активний відпочинок [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pole.in.ua (дата звернення: 10.06.2026).

10. Український сервер мисливця [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.uahunter.com.ua (дата звернення: 10.06.2026).